Tweede Kamer der Staten-Generaal 2

Vergaderjaar 2015–2016

32 820 Nieuwe visie cultuurbeleid

Nr. 183 BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 9 maart 2016

Op 2 juli jl. heeft uw Kamer een motie van het lid Ouwehand aangenomen over popmuziek (Kamerstuk 32 820, nr. 159). De motie verzoekt om een nota over popmuziek die de positie van popmuziek voor het culturele en economische landschap schetst en aanbevelingen doet om die positie te verbeteren.

In mijn brief aan de Tweede Kamer van 24 augustus 2015[1] heb ik toegezegd deze motie uit te voeren door bestaande instrumenten en beleid te inventariseren. Met deze brief geef ik invulling aan genoemde motie.

Het gaat goed met de Nederlandse popmuziek (inclusief dance en urban). Er is veel om trots op te zijn. Maar er zijn natuurlijk ook punten die om aandacht vragen. In deze brief ga ik daarom in op een drietal onderwerpen:
1. Het belang van muziek, muziekeducatie en talentontwikkeling;
2. De positie van poppodia in Nederland;
3. De promotie en marketing van Nederlandse popmuziek in het buitenland.

Een ander aandachtspunt is de arbeidsmarktpositie van popmuzikanten. Uit het onderzoek «Pop, wat levert het op?»[2] blijkt dat de arbeidsmarktpositie van popmuzikanten zorgwekkend is. Een vergelijkbaar beeld komt naar voren uit de verkenning van de Sociaal Economisch Raad (SER) en de Raad voor Cultuur over de arbeidsmarktpositie van kunstenaars.

[1] Uitvoering moties VAO Uitgangspunten Cultuurbeleid, Tweede Kamer, Kamerstuk 32 820, nr. 166

[2] Pop wat levert het op, Cubiss in opdracht van de muzikantenvakbonden Ntb en FNV-KIEM en de rechtenorganisaties Sena en NORMA, 2016 https://ntb.nl/wp-content/uploads/2016/01/Pop-wat-levert-het-op-2016.pdf

kst-32820-183
ISSN 0921 - 7371
’s-Gravenhage 2016

Ik heb de Raad voor Cultuur gevraagd mij te adviseren over de inzet van de € 2 miljoen die in 2016 bestemd is voor de verbetering van de positie van kunstenaars en makers op de arbeidsmarkt (Kamerstuk 34 300 VIII, nr. 118). Dit advies ontvang ik uiterlijk eind maart. Voor het meireces stuur ik uw Kamer een beleidsreactie op de verkenning van de SER en de Raad voor Cultuur en het advies van de Raad voor Cultuur over de bestemming van de € 2 miljoen.

Voor de totstandkoming van deze brief heb ik uitvoerig gesproken met de sector en het Fonds Podiumkunsten. Een belangrijk deel van de sector heeft zich georganiseerd in de Popcoalitie. Als bijlage bij deze brief vindt u de notitie van de Popcoalitie «Pop naar het buitenland»[3]. In deze notitie presenteert de Popcoalitie een goed en vooruitstrevend plan voor publiek-private samenwerking voor het internationaal promotiebeleid voor de Nederlandse pop- en dancemuziek vanaf 2017. Ik ben enthousiast over deze integrale benadering.

1. Het belang van muziek, muziekeducatie en talentontwikkeling

Muziek is een universele taal die inspireert, amuseert en aanzet tot reflectie. Muziek brengt plezier én troost. Muziek zet je aan het denken, brengt je in vervoering en verbindt. Popmuziek is vernieuwend. De ene beweging zet altijd weer een volgende in gang. Zo heeft elke nieuwe generatie haar eigen geluid. «Forever young», om met Bob Dylan te spreken. Pop, dance en urban zijn jonge muziekvormen die in korte tijd volwassen zijn geworden. Zij zijn een belangrijke industrie geworden met bands, acts en deejays die de wereld over vliegen.

Het meeste cultuuraanbod komt via de vrije markt tot stand. Voor pop, dance en urban geldt dat in het bijzonder. Mondialisering, technologie en digitalisering maken netwerken informeler, sneller en mondiaal. De rol van de traditionele labels is veranderd, onder andere door muziekdiensten en -platforms als YouTube en Spotify. Deze veranderingen hebben impact op de hele keten en de verdienmodellen.

Van oudsher heeft de overheid vooral een faciliterende rol: het ondersteunen van amateurkunst, kennisdeling en opleiding van vakmensen via het kunstvakonderwijs. Bijdragen aan zo gunstig mogelijke omstandigheden voor de ontwikkeling van talent: dat zie ik als een taak van de Nederlandse overheid. Daarom ondersteun ik op diverse manieren de gehele keten van talentontwikkeling: van goede muziekeducatie voor leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs tot subsidies voor professioneel talent.

Om talentontwikkeling goed te laten werken is een netwerk van belang dat de verschillende initiatieven op het gebied van muziekeducatie en talentontwikkeling, zowel publiek als privaat en zowel binnen- als buitenschools verbindt. In Limburg gebeurt dit op succesvolle wijze in het project DOOR!. Dit is een samenwerkingsverband van partners in het cultuur- en onderwijsveld dat zich inzet voor de ontwikkeling van een doorlopende leerlijn muziek van primair naar voortgezet onderwijs. Ik hecht groot belang aan dergelijke samenwerkingsverbanden en heb culturele instellingen daarom ook opgeroepen in hun aanvragen voor de basisinfrastructuur 2017–2020 extra aandacht te besteden aan samenwerking, een regionaal profiel en educatie en participatie.

[3] Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

In mijn brief *Impuls cultuuronderwijs* van 24 oktober 2014[4] ben ik ingegaan op het belang van goed muziekonderwijs. Tot en met 2020 zet ik samen met private partijen extra in op structureel muziekonderwijs in het primair onderwijs. Zo heb ik de activiteiten van het programma Cultuureducatie met kwaliteit geïntensiveerd door bij het Fonds voor Cultuurparticipatie de subsidieregeling Impuls Muziekonderwijs open te stellen. Hiervoor heb ik tot en met 2020 in totaal € 25 miljoen gereserveerd. De subsidieregeling is gericht op deskundigheidsbevordering van leerkrachten of muziekdocenten. Private partijen, onder aanvoering van de heer Joop van den Ende, investeren eveneens in het initiatief Méér Muziek in de Klas, om muziek in het onderwijs te bevorderen. Dit programma werd op 10 februari jl. in een speciale uitzending van het tv-programma De Wereld Draait Door gelanceerd met een oproep aan alle hoogste groepen van bassischolen om mee te doen aan de grootste muziekwedstrijd van Nederland. Een ander initiatief dat bijdraagt aan de ontwikkeling van het muziekonderwijs is de Buma Music Academy. Met een online lesprogramma rondom pop-, hiphop-, dance- en klassieke muziek biedt het programma docenten in het voortgezet onderwijs praktische handvatten waarmee zij op een eigentijdse muziekonderwijs kunnen geven. Zowel in als buiten het klaslokaal, zowel op als achter het podium.

In mijn brief *Talentontwikkeling in het cultuurbeleid* van 28 augustus 2014[5] ben ik ingegaan op het belang van talentontwikkeling voor de cultuursector. Via het Fonds voor Cultuurparticipatie en het Fonds Podiumkunsten draagt het rijk bij aan talentontwikkeling van amateurs en professionals in de popmuziek in zijn volle breedte. Ook andere overheden zetten in op talentontwikkeling in de popmuziek. De noordelijke overheden doen dit bijvoorbeeld in hun cultuurprogramma «We the North». Met «Urban Valley», een project gericht op talentontwikkeling, organiseren zij een nauwe samenwerking en uitwisseling tussen de twee popkernen Leeuwarden en Groningen en de regio. Ook de al bestaande verbinding met de urban culture in Noord Duitsland willen de noordelijke overheden hiermee versterken.

Zoals ik in mijn brief *Ruimte voor cultuur. Uitgangspunten cultuurbeleid 2017- 2020* [6] heb vermeld, heeft de quick-scan talentontwikkeling laten zien dat zowel het hoger kunstvakonderwijs als de fondsen veel doen om jong talent te begeleiden op weg naar de arbeidsmarkt. Toch is het voor jonge professionele makers die net hun kunstvakopleiding hebben afgerond niet eenvoudig door te breken. Ik hecht daarom veel waarde aan festivals zoals Eurosonic/Noorderslag en het Amsterdam Dance Event en concoursen en prijzen zoals de Popronde, De Grote Prijs en de EBBA talent awards. Ook zie ik een taak weggelegd voor podia die een belangrijke platformfunctie vervullen. Jong talent kan mede dankzij deze initiatieven de stap maken naar professional door podiumervaring op te doen en een eigen publiek op te bouwen of zelfs internationaal door te breken.

2. De positie van poppodia

Podia zijn vaak een boegbeeld voor de popcultuur in een stad en hebben, zoals ook in de vorige paragraaf beschreven, een belangrijke rol bij talentontwikkeling. Nieuwe, beginnende acts en bands kunnen er vlieguren maken en publiek kan er nieuw talent ontdekken. Poppodia fungeren steeds vaker als creatieve hotspots waar een waardevolle kruisbestuiving kan plaatsvinden tussen jong en gevestigd talent. Een

---

4 Impuls cultuuronderwijs, Kamerstuk 31 293, nr. 216
5 Talentontwikkeling in het cultuurbeleid, Kamerstuk 32 820, nr. 111
6 Ruimte voor cultuur. Uitgangspunten cultuurbeleid 2017–2020, Kamerstuk 32 820, nr. 134

mooi voorbeeld hiervan is Neushoorn in Leeuwarden: een plek waar podia voor popcultuur, onderwijs en cultuurproductie samenkomen en waar tevens ruimte is voor lokale cultuurmakers voor eigen producties en evenementen.

Uit de sector komen geluiden dat de podia onder druk staan. Van podia wordt verwacht dat ze een artistiek, vernieuwend en inhoudelijk interessant aanbod presenteren, terwijl ze tegelijkertijd geconfronteerd worden met minder inkomsten en hogere kosten.

Cijfers Vereniging Nederlandse Poppodia en -Festivals (VNPF) [7]

De VNPF brengt de trendanalyse «Poppodia in Cijfers» uit. Uit deze analyse blijkt dat tussen 2010 en 2014 de inkomsten van podia licht dalen, namelijk met 2 procent. Eén op de drie podia ziet de inkomsten afnemen. Met name inkomsten uit horeca nemen af (– 8 procent). Gemeentelijke subsidies nemen met 2 procent af. Daar tegenover staan hogere inkomsten uit de kaartverkoop (+3,8 procent). Het grootste gedeelte van de kaartverkoop gaat naar de artiest. Het bezoek aan poppodia is redelijk stabiel. De uitgaven van podia nemen tussen 2009 en 2014 met 2 procent toe. De huisvestingskosten van podia stijgen met 9 procent sterker dan andere kosten. Door de afgenomen subsidies en toegenomen huisvestingskosten staat de bedrijfsvoering van veel podia onder druk.

Uit gesprekken die ik voer met de sector en andere overheden komt hetzelfde beeld naar voren. Verschillende gemeenten hebben de afgelopen jaren geïnvesteerd in nieuwbouw. Dit resulteert doorgaans in een hogere huur voor podia. Doordat subsidies afnemen, moeten deze hogere uitgaven gedekt worden uit publieksinkomsten. Het belang om voldoende publiek te trekken wordt daardoor groter.

Zoals hierboven beschreven, staat de bedrijfsvoering van podia onder druk. Dit heeft een negatief gevolg: voor podia wordt het risicovoller om beginnend talent te programmeren. Hetzelfde geldt voor artistiek innovatieve en cultureel diverse programmering. De zaal is juist bij dit soort aanbod vaak matig gevuld. Samenwerking tussen aanbieders (uitvoerenden) en afnemers (podia en festivals) wordt dan ook belangrijker voor een succesvol publieksbereik.

Om de kwaliteit en pluriformiteit van het aanbod te behouden is vanuit het rijk, inclusief de cultuurfondsen, ook een goede samenwerking met gemeenten noodzakelijk. Die samenwerking wordt de komende periode geïntensiveerd. Het plan is dat het rijk en de andere overheden voor de subsidieperiode 2021–2024 een gezamenlijke adviesaanvraag voorleggen aan de Raad voor Cultuur.

In de overleggen die ik voer met andere overheden heb ik aandacht voor de rol en de positie van podia. Zo vraag ik bestuurders van andere overheden om niet enkel te investeren in gebouwen en moedig ik het gebruik van leegstaande panden door creatieve ondernemers aan. Van gemeenten verwacht ik dat zij binnen een regio samen kijken naar het voorzieningenniveau.

Daarnaast heb ik het Fonds Podiumkunsten verzocht om in een aantal stedelijke regio's te onderzoeken hoe de makelaarsrol van podia (waaronder poppodia) in relatie tot het gesubsidieerde aanbod én het publiek effectiever vorm kan krijgen.

---

[7] Vereniging Nederlandse Poppodia en -Festivals (VNPF) © 2015

Het hierboven beschreven beeld dat aanstormend talent minder kansen heeft om podiumervaring op te doen heeft mijn aandacht. Naast de bovengenoemde maatregelen zet ik daarom in op nader onderzoek om precies in beeld te brengen waar welk probleem zich voordoet. In overleg met het Fonds Podiumkunsten en de Popcoalitie stel ik in 2016 daarom € 60.000 beschikbaar om hiernaar aanvullend onderzoek te doen. Het fonds en de Popcoalitie zullen dit onderzoek gezamenlijk laten uitvoeren. Bij de opzet van dit onderzoek zal rekening worden gehouden met het op te starten onderzoek naar de makelaarsfunctie van podia.

3. De promotie en marketing van Nederlandse popmuziek in het buitenland

Ons land heeft veel poptalent. Recente voorbeelden daarvan zijn Chef'Special, Kensington en Jett Rebel, die grote podia uitverkopen. Deze talenten spelen zich daarmee ook internationaal in de kijker. Om echt door te kunnen breken in het buitenland zijn eigen investeringen noodzakelijk. Dan gaat het bijvoorbeeld om investeringen in de internationale promotie of om een substantiële bijdrage aan de reiskosten. Deze mogelijkheden zijn voor Nederlandse artiesten vaak beperkt. De belangrijkste reden hiervoor is de betrekkelijk kleine omvang van de thuismarkt en de beperkte mogelijkheid om een buffer op te bouwen. Inkomsten komen tegenwoordig vooral uit optredens. Een binnenlandse tour levert vaak te weinig op om de benodigde investeringen te kunnen doen en de sprong naar het buitenland te maken.

De rol van de overheid in de internationale promotie is van oudsher klein. In het verleden was deze taak onder andere belegd bij het Muziekcentrum Nederland. Ook was er de investeringsregeling MusicXport.nl, met subsidie vanuit de ministeries van EZ en OCW. Door nieuw beleid en bezuinigingen bestaat deze niet meer. De taak voor collectieve internationale promotie van de podiumkunsten, waaronder de popmuziek, ligt nu bij het Fonds Podiumkunsten, zij het in beperktere omvang dan in het verleden.

De sector heeft de promotie en marketing van Nederlandse popmuziek in het buitenland meermaals onder de aandacht gebracht, zowel in overleggen met mij als in hoorzittingen van uw Kamer. In overleg met de sector heeft de Popcoalitie een plan geschreven voor het internationaal promotiebeleid van de Nederlandse popmuziek vanaf 2017. U vindt dit als bijlage bij deze brief.

Ik ben enthousiast over dit plan. Het beschrijft zowel de problematiek als de systematiek in de sector en biedt ruimte voor oplossingen. Een sterk punt in het plan is de integrale visie op het exportbeleid, waarbij wordt uitgegaan van publiek-private samenwerking. Het plan omhelst zowel de inzet van het Fonds Podiumkunsten als de inzet van een private partij als Buma Cultuur. De inzet van het Fonds Podiumkunsten is vooral gericht op het artistieke profiel en de ondersteuning van beginnend talent. Buma Cultuur richt zich op het meer gevestigde talent, met een groter economisch en promotioneel profiel. Ook heeft het plan aandacht voor de collectieve promotie van de sector als geheel, en voorlichting in Nederland.

Het plan heeft een groot draagvlak. De Popcoalitie is erin geslaagd om de sector op dit punt te verenigen. Daarbij heeft de sector het gezamenlijke belang voorop gesteld en het eigen belang soms ondergeschikt gemaakt. Ik ervaar de samenwerking met de Popcoalitie op dit onderwerp als zeer constructief.

Ik vraag de Popcoalitie het plan verder uit te werken, zodat één partij onder auspiciën van de Popcoalitie dit integrale promotiebeleid de komende jaren kan gaan uitvoeren. Een eerste stap die daarvoor gezet moet worden is het indienen van een subsidieaanvraag bij het Fonds Podiumkunsten voor de periode 2017–2020. Belangrijk aandachtspunt daarbij is dat binnen het plan ook aandacht en ruimte is voor dance en urban muziek. Ik vraag het Fonds Podiumkunsten om ruimte te bieden voor de uitwerking van dit plan.

Het Fonds Podiumkunsten heeft op mijn verzoek voor de ondersteuning van dit plan in de periode 2017–2020 jaarlijks maximaal € 500.000 beschikbaar gesteld, binnen de bestaande middelen voor collectieve internationale promotie. Binnen dit budget wordt nu dus een bedrag specifiek voor de popsector gereserveerd. Buma Cultuur draagt eveneens € 500.000 bij aan de uitvoering van het plan. Ook andere partijen zijn uitgenodigd om een bijdrage te doen. Daarnaast stel ik in 2016 een bedrag beschikbaar van € 190.000 voor de opstartkosten.

4. Tot slot

Deze brief schetst het belang van muziek, muziekeducatie en talentontwikkeling en de initiatieven op dat gebied van zowel de overheid als private partijen. Ook ben ik ingegaan op twee knelpunten die de sector bij mij gemeld heeft, namelijk de positie van poppodia en de promotie en marketing van Nederlandse popmuziek in het buitenland.

Naast de middelen die verschillende publieke en private partijen al hebben ingezet, heb ik voor 2016 op twee onderwerpen aanvullende financiële middelen toegezegd:
1. een onderzoek naar de rol en positie van poppodia: € 60.000
2. opstartkosten voor internationale promotie en marketing: € 190.000

De totale investeringen in de popmuziek zien er daarmee als volgt uit:

	2016	2017–2020 (per jaar)
Fonds Podiumkunsten		€ 500.000
Buma Cultuur		€ 500.000
OCW	€ 250.000	
TOTAAL	**€ 250.000**	**€ 1.000.000**

Ik ben me ervan bewust dat deze investering niet alle knelpunten onmiddellijk oplost. Wel zetten we, als overheid en sector gezamenlijk, met deze investering een stap in de goede richting.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
M. Bussemaker